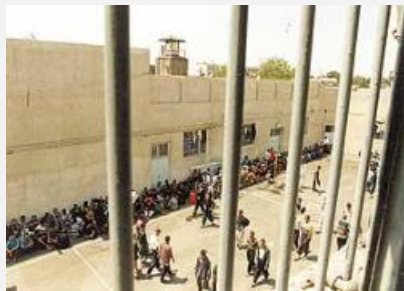

آزادي زندانيان تنگدست ديه و مهریه؛ بزودي

عزم. جرم دستگاه قضايي براي خالي کردن زندان‌ها از بدهکاران مهریه و ديه، به همین زودي به ابلاغ آيين‌نامه‌اي منجر خواهد شد که به گفته رئیس این قوه، افراد عاجز از پرداخت مهریه و ديه را زیر چتر حمايتي‌اش مي‌گیرد.

آيين‌نامه رئیس قوه قضاييه در حالي ابلاغ مي‌شود که طلبکاران ديه و مهریه از سرنوشت خود نگرانند آزادي زندانيان تنگدست ديه و مهریه؛ بزودي

عزم. جرم دستگاه قضايي براي خالي کردن زندان‌ها از بدهکاران مهریه و ديه، به همین زودي به ابلاغ آيين‌نامه‌اي منجر خواهد شد که به گفته رئیس این قوه، افراد عاجز از پرداخت مهریه و ديه را زیر چتر حمايتي‌اش مي‌گیرد.

موضوع سر و سامان دادن به این گروه از زندانيان، سال‌هاست که در ذهن مسئولان عالي قضايي وجود دارد، به طوري که هر از گاهي يکي از مسئولان مرتبط، به آمار زندانيان مهریه و ديه در کشور اشاره مي‌کند و خواستار اصلاح این وضع مي‌شود؛ تا آنجا که رئیس سازمان زندان‌ها نیز بارها تاکيد کرده که جاي بدهکاران مالي غيرعمد بويژه بدهکاران مهریه در زندان نيست.

این اظهارنظرها البته هيچ‌گاه به صورت جدي پيگيري نمي‌شد تا اين‌که ديوان عالي کشور، ارديبهشت امسال راي وحدت‌رويه‌اي را صادر کرد که به واسطه آن راه را براي اجراي منويات مسئولان عالي قضايي درباره این گروه از بدهکاران بويژه بدهکاران مهریه تنگدست باز کرد.

در واقع این ديوان پایه‌گذار يك قانون لازم‌الاجرا شد که به بررسی همزمان پرونده‌هاي مهریه و اعسار (ناتواني مالي) تاکيد داشت، به این معني که از این پس مردمي که با درخواست مطالبه مهریه از سوي همسرش روبه‌رو مي‌شود و مراحل دادگاهي را طي مي‌کند، مي‌تواند همزمان با این اقدام زن، او نیز تقاضاي اعسارش را به دادگاه ارائه دهد و اگر توانست ناتواني مالي‌اش را ثابت کند از به زندان افتادن و پروسه‌هاي طولاني رسيدگي به این قبيل پرونده‌ها رها شود.

انتشار این راي وحدت رویه اگرچه موضوعي بود که تا پيش از آن نیز در برخي محاکم اجرا مي‌شد، اما چون از این پس، شکلي همه‌گير پيدا مي‌کرد، مورد استقبال جامعه مردان و خانواده‌هايي که مردانشان به همین علت در زندان به سر مي‌برند قرار گرفت، اما چون هنوز آيين‌نامه مربوط به آن ابلاغ نشده بود سبب سردرگمي مراجعان به محاکم قضايي مي‌شد.

معسر بودن يا نبودن؛ مساله این است

اما حالا آيت‌الله آملی‌لاريجاني حرف آخر و موضع قطعي دستگاه قضا در این باره را به زبان آورد و در جمع مسئولان عالي قضايي با اعلام قريب‌الوقوع بودن ابلاغ آيين‌نامه، به افرازي که در پرداخت ديه و مهریه معسر هستند يا در معسر بودن يا نبودنشان تردید است، وعده خلاصي از زندان داد. بي‌شك مردان بويژه مردان تنگدست که زندگي زناشويي‌شان به‌اجرا گذاشتن مهریه از سوي زن ختم شده، مشتاق‌ترين استقبال‌کنندگان از این آيين‌نامه هستند و برعکس، همسران این مردان، معترض‌ترين ذينفعان این آيين‌نامه. اغلب مردان، حتي آن‌هايي که پرداخت مهریه‌هاي سنگين را تعهد مي‌کنند در باطن اعتقادي به مهریه ندارند و آن را يك بار اضافه بر دوش خود مي‌دانند و زنان، حتي آن‌هايي که مهریه‌هاي متعارف دارند به بودن مهریه اعتقاد دارند و آن را براي روز مبادا مناسب مي‌دانند.

پس طبيعي است که اگر قرار باشد این آيين‌نامه بزودي ابلاغ شود و تمام مردان معسر و عاجز از پرداخت مهریه، با زندان خداحافظي کنند این زنان قافیه باخته‌اند که دستشان از طلب مالي‌شان نیز کوتاه خواهد شد؛ همان زناني که به زعم وکلای خانواده، بازنده اصلي پرونده‌هاي خانوادگي در محاکم قضايي محسوب مي‌شوند.

يك اشكال بزرگ

گروهی از بدهکاران ديه و مهریه به معني کامل کلمه، تنگدست هستند. شايد چيزي بيشتري از دو سوم آن شش نفری که طبق آخرين آمارهاي ستاد ديه، هر روز بابت ديه راهي زندان مي‌شوند و اکثر قريب به اتفاق آن 20 هزار مرد جواني که در سال‌هاي 89 و 90 به خاطر مهریه، زنداني شده‌اند.

اما به هر حال آنها به صاحبان حق مديونند و نمي‌توان فقط به حمايت از معسران پرداخت و صاحبان حقوق را فراموش کرد. در این

میان موضوع مهریه، بحث انگیزتر از دیه است و دایره شمولش وسیع‌تر از دیه.

با این حال آن طور که رئیس قوه قضاییه در آخرین اظهاراتش بیان کرده هدف از ابلاغ آیین‌نامه آزادی این گروه از زندانیان، حل کردن مشکل کسانی است که در معسر بودن یا نبودنشان تردید وجود دارد؛ که این دقیقاً همان اشکال بزرگی است که می‌تواند بسیاری از زنان را به اعتراض وادار کند.

راه فرار از مهریه باز است

چندی پیش بهروز مهاجری، قاضی دادگستری در گفت‌وگو با جام‌جم به همین اشکال اشاره کرد و توضیح داد که هر قانون خوبی حتماً راه‌هایی در رو هم دارد، حتی در مواقعی که به نظر می‌رسد مو لای درز قوانین نمی‌رود.

او اگر چه از صدور رای وحدت رویه دیوان عالی کشور سرسختانه دفاع می‌کرد و آن را راهی برای کاستن از اطاله دادرسی در دادگاه‌های خانواده و کم شدن آمار زندانیان مهریه می‌دانست، ولی با این حال نگران دور ماندن از قانون بود، به‌طوری که تأکید کرد از آنجا که یکی از راه‌های اثبات اعسار در محاکم، شهادت شهود و ادله شاهد است، بیم آن می‌رود که از این پس بدهکاران مهریه براحتی با استفاده از شاهدان دروغی، اعسار خود را به دادگاه ثابت کنند و در حالی که توانایی مالی و توان پرداخت مهریه را دارند از ادای دین به همسر فرار کنند.

این در حالی است که به نظر می‌رسد در وضع جدید، مردانی نیز پیدا خواهند شد که اموالشان را مخفیانه به نام دیگران کنند تا با این روش موفق به دریافت حکم اعسار از دادگاه شوند.

این قاضی دادگستری معتقد است اگر قانون نهادی را پیش‌بینی کند که از متقاضیان اعسار تحقیق کند و با استعلام از مراجع مختلف، معسران واقعی را از مدعیان اعسار جدا کند، آنگاه رای این نهاد تحقیق برای قضاتی که فرصت کافی برای بررسی همه جانبه وضع مالی مردان را ندارند به عنوان یک نظر کارشناسی معتبر قابل استفاده خواهد بود.

بی‌تردید این موضوع که قاضی مهاجری بر آن تأکید می‌کند بخش مهم مسئولیت سیستم قضایی در آزاد کردن محکومان مالی است، چون هرگونه سهل‌انگاری در این حوزه باعث تضییع حقوق کسانی می‌شود که برای احقاق حق خود به دستگاه قضایی متوسل شده‌اند.

این در حالی است که به نظر می‌رسد از آنجا که بخش‌های مختلف کشور در حوزه ازدواج، سامان دادن به مهریه‌ها و استحکام خانواده توفیقی به دست نیاورده‌اند می‌کوشند اصلاح را از آخر شروع کنند و به جای جلوگیری از فروپاشی خانواده‌ها، مردانی را که در به هم ریختگی زندگی زن‌شویی بی‌تقصیر نیستند، زیر چتر حمایتی بگیرند بدون آن‌که به سرنوشت زنانی که طرف دعوای این مردان هستند، توجهی کنند.

البته این آیین‌نامه در آستانه ابلاغ، از این بابت که می‌تواند از جمعیت کیفری زندان‌ها بکاهد حتماً به کمک سیستم قضایی خواهد آمد، چون تعداد زندانیان در ایران – که در مقایسه با کشورهای همسایه، آسیا و کشورهای مسلمان، وضع نامطلوبی دارد – همواره محلی برای انتقاد از سیستم قضایی بوده و هست، اما باید مراقب بود که تمرکز بیش از حد بر کاهش تعداد زندانیان به آسیب دیدن صاحبان حق و بروز مشکلات جدی‌تر برای خانواده‌ها منجر نشود.

مریم خباز / گروه جامعه